

www.e-rara.ch

[Liber decretorum, sive Panormia]

Ivo

[Basel], [6.-7. März 1499]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-16276>

Incipit liber quintus de clericis sola infamia absque testibus accusatis

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

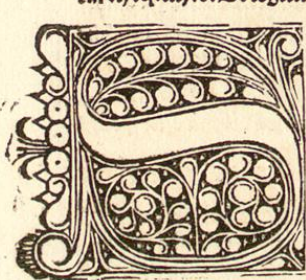
Libe r v

Incipit liber quintus de cle

ricꝫ sola infamia absqꝫ testibus accusatis.

¶ Ex concilio agathensi. Capitulo. IIII.

¶ Infamatus tertio monitus se nō corrigens vsqꝫ ad purgationem ab officio suspenditur. c. Si quis presbyter extra de purgatiōe canonica. ⁊ finis istius habetur. ij. q. iiii. c. Si legitimi.

Quis presbyter

vite sue negligēs: prauis exēplis mala de se suspicari pmiserit ⁊ pꝫs ab epō iuramento seu banno xpianitatis pstrictus: infamam eius patefecerit: ⁊ certi criminatores criminis eiꝫ defuerūt: ammonēant pꝫmo seorsum ab epō: deinde sub duobꝫ vel tribus testibus. Si nō emendauerit incōuentu p

sbyteroꝝ epꝫs cū publica increpatione ammonēat. Si xō neqꝫ sic se correxerit: ab officio suspendatꝫ: vsqꝫ ad dignā satisfactiōnem ne pꝫs in eo scandalum patiatꝫ. Si xō accusatores legitimi nō fuerint qui eius crimina manifestis indicijꝫ pbare cōtēderint: et ipse negauerit: tunc ipse cū socijs. vii. eiusdē ordinis si valet a crimine seipꝫm expurget. Diaconus vero si eodē crimine accusatꝫ fuerit semetipꝫm cū tribꝫ expurget.

¶ Ex cōcilio hilerdensi. Capitulo. X.

¶ De purgatione clericorum: si conuinci non potuerint. ij. q. iiii. c. Presbyter. cum sequen.

¶ Quis pꝫsbyter a plebe sibi cōmissa mala opinione infamatus fuerit: ⁊ epꝫ legitimis testibus approbare nō potuerit suspēdatꝫ pꝫsbyter vsqꝫ ad dignā satisfactiōnez ne pꝫs fidelijꝫ in eo scandalū patiatꝫ: digna em̃ satisfactiō si ab eis a quibꝫ reus creditꝫ: post rectā securitatē de imposito crimine innocēs esse manifestet. Qd ita a nobꝫ ⁊ a maioribꝫ pstitutū esse docet. Sed siue canones siue ad arbitriū epꝫi sibi collegas septē. piungat: ⁊ iuret in sacro corā posito euāgelio: qd eū sancta trinitas. ⁊ xꝫs filius dei q eū fecit ⁊ docuit qd euāgelijꝫ cōtinet: ⁊ scꝫi quattuor euāgeliste qui illud scripserunt sic adiuent: qd ille pꝫnominatā actionē ita nō ppetraret: sicut eidem illi oblatū est: ⁊ in hac satisfactiōe purgatꝫ: secure suū exerce

De cle. so. infa. si. te. ac. fol. CIII.

at ministeriū. Quā satisfactionē nō nulli p̄cedentiū patrū secundū leonē papā: in basilicā sancti petri apostoli corā reuerētissimo cesare karolo ac clero ⁊ plebe ita fecisse cōmemorat atq; ita mox venerandū principē p̄tra eiusdē sancti pape aduersarios digne vltionis vindictā exercuisse.

Decretalis et responsio leonis ad korolum.

¶ Qualiter sacerdotes se purgare debent. ij. q. iij. c. Omnibus vobis.

Quoniam vobis visu aut auditu notū esse nō dubitām⁹ quod sepissime suadente antiquo hoste sacerdotib⁹ diuersa crimina obiciant⁹: sed quoniam qualiter ex eis ab his rationabilis examinatio ⁊ satisfactio fiat: licz tpe bone memorie dñi genitoris vestri pipini siue p̄scis temporibus a sacris patribus ⁊ a reliquis bone deuotiōis hominibus: sepissime ventulatū fuerit: nos tamē pleniter ⁊ ad liquidū diffinitū reppire minime quīuim⁹. Vostros quoq; t̄pib⁹ idipsum a sanctis ep̄is: ⁊ a reliquis sacerdotib⁹: ⁊ ceteris ecclesiastice dignitatis ministris vestris in regnis seu in alijs deo gētib⁹. nobisq; vna cū eis agētib⁹: sepissime p̄pter multas ⁊ nimias reclamationē que ex hoc ad nos ex diuersis partibus venerūt ventilatū est: sed qualiter p̄sultū dñi ⁊ patris nostri leonis apostoli ceterorūq; romane ecclie ep̄oz: ⁊ reliquoz sacerdotum: siue orientalū: ⁊ grecoz patriarchaz: ⁊ multoz sc̄toz ep̄oz. omniūq; sacerdotū: necnō et n̄roz ep̄oz omniūq; romanoz sacerdotū: ac leuitaz auctoritate: ⁊ p̄sensu atq; reliquoz fidelīuz et consilioz nostroz p̄sultu diffinitū est: vos omnes vtriusq; ordinis ministros scire voluim⁹. Statutū est nāq; ratione ⁊ necessitate atq; p̄dicto p̄sultu: vt quotienscūq; sacerdoti crimen imponit⁹: si ipse accusator talis fuerit vt recipi debeat: q; quales ad accusationē admitti sacerdotū debeant in canonib⁹ pleniter exp̄sum est: si autē vt dictū est: ille accusator qui canonice est recipiendus eū cū legitimo viroz numero: et bonorūz testiū approbari in p̄spectu episcopoz poterit: tūc canonice diiudicet⁹: et si culpabilis inuenit⁹ canonice damnet⁹. Si vero cū sup̄ascripto pretextu approbare ipse accusator minime poterit ⁊ hoc canonice diiudicetur. Ipse vero sacerdos si suspiciōsus ⁊ incredibilis suo episcopo: aut reliquis consacerdotibus: siue bonis ⁊ iustis de suo populo vel de suis hominibus fuerit:

Liber v

vel in crimine aut p̄dicta suspitione remaneat cū trib⁹ aut. v. vel. vii. bonis ac vicinis sacerdotibus exemplo leonis pape: qui. xij. ep̄os in sua purgatione habuit. vel eo amplius si suo ep̄o visum fuerit aut necesse ppter tumultū populi p̄spexerit: et cū alijs bonis et iustis hominib⁹ se sacramento coram populo sup quatuor euāgelia dato purgamēto ecclesie reddat Si quis autē scire desiderat quales testes ad accusationē sacerdotum recipi debeāt: et quid de accusatione faciendū sit pleniter in canonibus reperiri poterit.

De purgatione Leonis pape

De leone qualiter se purgavit. ij. q. iij. c. Audium

Felicitū est fratres carissimi. et diuulgatū est per multa loca qualiter hoies mali aduersum me surrexere et debilitare voluerūt et miserūt sup me grauiā crimīa Propter quā causam iste clementissim⁹ ac serenissim⁹ domin⁹ karolus vna cum sacerdotib⁹ et optimatib⁹ suis istā puenit ad urbem. Quāobrem ego leo pontifex sancte romane ecclesie a nemine iudicat⁹ neq; coactus. sed spontanea mea voluntate. purifico me in cōspectu v̄ro corā deo et angelis ei⁹: qui cōscientiā nouit et beato p̄ncipe ap̄loꝝ in cui⁹ aspectu p̄sistim⁹ quia istas criminofas et celeratas res quas illi mihi obijciunt nec ppetraui: nec ppetrare iussi. Testis est mihi deus in cui⁹ iudiciū venturū sum⁹: et in cui⁹ aspectu p̄sistim⁹. Et hoc propter suspitiones malas tollendas: mea spontanea voluntate facio nō quasi ego hāc p̄suetudinem: aut decretū in sancta ecclesia successoribus meis. necnō et fratrib⁹ et coep̄is n̄ris imponā: sed vt meli⁹ abscondatis a vobis rebelles cogitatiōes.

Ex registro Grego. pape ad iustinū impatorē

De leone ep̄o quē br̄s gregori⁹ purgationē p̄bere fecit. iij. q. iij. c. habet

Habet hoc p̄priū antiqui hostis inuidia: vt quos i pra uoꝝ actū p̄p̄tatione deo sibi resistente decipere nō valet opinione eoꝝ falsa ad p̄sens simulādo dilaceret. Quoniā igit quedā p̄tra sacerdotale p̄positū de leone fratre nostro et coep̄o n̄ro sinister rumor asperferat: vtz vera essent districta diutius fecim⁹ inquisitione p̄quiri. et nullā in eo de his que dicta fuerāt culpā inuenimus. sed ne quid videretur omisum qd n̄ro potuisset cordi. dubiū remanere: ad beati petri apli sacratissimū corp⁹: distincta eum exabundanti fecim⁹

De cle. sola infami. ac. Sol. CV.

sacramēta p̄bere. quib⁹ p̄stitis magna sum⁹ exultatiōe gauissi
qđ huiusmodi innocētia euidenter enituit. p̄ro qua re glo-
ria v̄ra p̄dictū virum cū omī caritate suscipiat: ⁊ reuerentiam
ei qualē sacerdotē decet exhibeat. nec vlla remaneat de his q̄
iam sunt purgata dubitas. Et ita supradicto vos ep̄o deuot-
issime oportet in omnib⁹ adherere: vt p̄grue decēterq; deus
in eius p̄sona videamini cui⁹ minister est honorare

¶ Ex registro ad brunigaldū reginā frācoz. L. CCCXXXII:

¶ Quō beatus gregori⁹ mennā ep̄m iuramēto purgare fecit. ij. q. iij. c. Mennā

Mennā vero reuerētissimū fratrz n̄m: ⁊ coep̄m. post
quā ea que de eo dicta fuerint req̄rentes in nullo in-
uenim⁹ esse culpabilē: q̄ insup ad sacratissimū cor-
pus beati ap̄li petri subiureiurādo satisfaciens ab his q̄ obie-
cta fuerāt eius opinioni de se mōstrauit alienū: reueri illū
purgatū p̄missimus absolutū. Quia sicut dignū erat vt si in
aliquo reus existeret culpā in eo canonice punirem⁹: ita dig-
nū nō fuit: vt ad eū adiuuāte innocētia diuti⁹ retinere vel af-
fligere ī aliq̄ deberem⁹. ¶ Alexan. ij. ramaldo cumano ep̄o.

¶ De causa gillandi p̄f byteri. ij. q. iij. c. Super causa.

Sup̄ cās gillandi p̄byteri tui: de morte ep̄i p̄decessor⁹
tui infamati ī mediū p̄suluim⁹. itaq; circa circumstā-
tiū fratrz vnanimi p̄sensu tue dilectioni rescribim⁹ p̄ra-
tū gillādū p̄byterz aī te p̄ntandū: vbi si certī accusatores de
fuerint: tūc dictāte iusticia sine omī p̄trouersia. p̄byter q̄cūq;
ob hoc iniuste amisit ac sacerdotiū accipiat integra beneficia.

¶ Illud habet. ij. q. iij. c. Mennā. §. Purgationem.

¶ §. Purgationē tñ ante te duob⁹ sibi sacerdotibus iūctis: vbi
accusator cessauerit: eundē ex se p̄bere tuo cōmittimus arbi-
trio. vulgare deniq; ac nulla canonica sanctione fultā: legem
feruētis scz frigide aque ignitiq; ferri cōtactū: aut cuiuslibet
popularis inuētiōis: qz fabricāte oīno hec sunt vel ficta inui-
dia: nec ip̄m exhibere nec aliquomō te volum⁹ postulare: im-
mo aplica auctoritate phibem⁹ firmissime

¶ Ex epistola Gregorij

¶ Sacerdos si a populo fuerit accusatus: iuramento innocentia suā affirmet. iij.
q. iij. c. P̄f byter.

O p̄bytero vel quolibet sacerdote a p̄o accusato: si
certi uō fuerint testes qui crimini illato veritatē dicāt

Liber V

iusiurandū in mediū faciat ⁊ illū testē pferat de inocētie sue puritate. cui nuda ⁊ apta sunt oīa sicq; maneat i. ppo gradu.

¶ Ex cōcilio triburiensi Caplo. XXI

¶ Si quis p̄sbyter contra laicum ⁊ laicus contra p̄sbyterum querimoniam habeat qualiter debet p̄cedi. iij. q. iij. c. si q̄s p̄sbyteri

Si q̄s p̄sbyter p̄tra laicū: vel laic⁹ cōtra p̄sbyter⁹ habet aliquā querimonie p̄trouersiā. ep̄o p̄cipiēte sine p̄sona rū accusatiōe finiat. Laic⁹ p̄ iuramentū si necesse sit se expurget. P̄sbyteri vice iuramēti p̄ sctām p̄secrationē interroget: q̄ sacerdotes ex leui cā iurare nō debēt. Hānus p̄ quā corp⁹ xp̄i p̄fici: iuramēto polluat. Absit. Cū dñs in euangelio discipulis suis quoz vicem nos indigni in sancta gerim⁹ ecclesia dicat. Nolite oīno iurare. sit aut̄ sermo v̄r: est: est. non nō. Qd̄ aut̄ his abundant⁹ ē ex malo est.

¶ Ex cōcilio remensi. Caplo. v.

¶ Cuiquā laico clericus nihil iurare p̄sumat. xxi. q. v. c. Nullus

Null⁹ ecclesiasticus ordine cuiquā laico q̄cūq; supra sacra vel sup̄ sancta euāgelia iuret. sed simpliciter cū puritate ⁊ veritate dicat. est ē: nō: nō. Sed si ē aliqd̄ qd̄ eis a laicis obijciat. ad ep̄m in cui⁹ territorio est deferať ⁊ iuxta id qd̄ illi q̄ eiusdē ordinis sūt diiudicauerūt aut corrigat̄ aut expurget̄

¶ Nicolaus ad consulta burgarorum. Capitulo. LXX.

¶ De p̄sbyteris non est laicis iudicandum. xxviij. dis. c. Consulendum

Consulendū eē decernitis. vtz p̄sbyter⁹ hñtē v̄roz de beatīs sustentare. ⁊ honorare. an a vobis p̄icere. In q̄ respondemus: quoniā licet ipsi valde sint reprehensibiles: vos tamen conuenit imitari. qui soles suū oriri facit vt euangeliū testatur in eum super bonos ⁊ malos. ⁊ pluit sup̄ iustos ⁊ iniustos. Desicere em̄ a vobis ideo non debetis. quia iudam domin⁹ cum esset mendax discipulus nec de numero apostolor⁹ deiecit. verū de p̄sbyteris vobis qui laici estis nec iudicandum est nec de vita eozum quicūq; inuestiganduz: sed ep̄iscopoz iudicio quicquid illud est referuandum

¶ Item Capitulo. LXX

¶ Sine consilij examinatione. p̄sbyter vel diaconus non deiciantur. xv. q. viij. ca. sc̄ificatantibus

De cle. sola infami. ac. fol. CVI.

Suscitantibus vobis: si a sacerdote qui fuerit comprehensus in adulterio. siue de hac sola fama reprehensus ē. debeat communione suscipere necne respondemus: Non potest aliquis quantumcūq; sit pollutus: sacramēta diuina polluere: que purgatoria cunctarum contagionū existunt: Nec potest solis radius per cloacas et latrinas transiens aliquid exinde contaminationis attrahere. Proinde qualiscūq; sit sacerdos que sancta sunt. coinquinari non possunt. Idcirco ab eo usq; quo episcoporum iudicio reprobetur communio percipienda est Quoniam mali bona ministrando se tantummodo ledunt. Et cerea fax accensa sibi. quidem detrimentum prestat. alijs vero lumen in tenebris administrat et vnde alijs comodum exhibet: inde sibi dispēdium prebet. Sumite igitur ab omni sacerdote intrepide christi ministria: quoniam omnia in fide purgantur Fides em̄ est que vincit hunc mundum: quia non dantis meritum sed accipētis sit.

¶ In libro. VII. codicis

¶ Qui alium voluerit accusare de homicidio. debet penam talionis subire. l. Si quis homicidium. l. de accusa.

Quicūq; alium de homicidij crimine. periculosa et capitali obiectione pulsauerit: non prius a iudicib⁹ audiatur antequam se similit̄ penā quam reo intendit cōscripserit subiturum.

¶ Qui accusare seruū voluerit ad penam talionis se inscribet. l. Si quis seruos. l. de accusa

¶ Et si seruos alienos accusandos esse crediderit: se simili inscriptione constringat futurum vt supplicia innocentium seruorum: aut pena capitis sui: aut facultatum amissione cōpenset. Quicūq; inscriptione premissa cuiuscūq; criminis reū accusare voluerit: ab eo die quo inscripsit intra annūz peragat ppositas actiones. Qui si distulerit infamis effect⁹ bonorū suorū quarta parte mulcabitur

¶ Capitulo. CCIII.

¶ Istud habetur. c. caueant. c. Absente. c. Absens. iij. q. ix.

Onuinci nemo pōt in iudicio sine testib⁹ aut iudicio. Senrētia absente parte alia a iudice data nullam obtinēt firmitatē Lā interpsentes iudicata p⁹ decenniss

Liberv

reuelui nō pōt. Nec inter absentes post vigenniū. In causa capitali nemo absens damnet. Necq; absens p aliquē vere accusatorē accusari pōt.

¶ Qui debeāt iurare.

L Ex p̄cipit vt p̄batio nō a possessore: s; a petitor; p̄tib; req̄rat: q; oēm p̄bationē ab eo q̄ri dicit q̄ petita rē desiderat obtinere nō ab illo q̄ se iure tenere intēdit. p̄tē illā tñ cām interrogare necesse est possidentē: vtrū ex sua p̄sona aut ex successore cepit possidere.

LXXII. Capitulo. II.

¶ Qui dicit habet p̄bare et est affirmatiua regula: nō qui negat est negatiua regula. habet in. l. ij. Iuxta glo. ff. De p̄bati. et est summariū dñi Bar.

¶ Incūbit p̄batio qui dicit. non. qui negat.

¶ Li. ff. XIII. Capitulo. I.

¶ Testes nō dicant testimonia: nisi de his q̄ p̄sentialr et veraciter nouerint. iij. q. ix. c. Testes in principio.

T Estimonia aut sic exhibere oportet: vt dicāt testes qui sub p̄sencia sua vel susceptū est depositū: vel qd depositum est suscepisse p̄scripsit.

¶ Capitulo. VII.

¶ Receptio testiu nō est facienda. contra absente. c. In noie dñi. extra de testi.

T Estiū p̄ductio nō aliter habeat: nisi p̄sente q; aduersaria pte vel ptumaciter nō veniente scz vt solita eius p̄scriptio ei cōpetat quā opponendū estimauerit. Cōtumaciter aut nō videt abesse q̄ ex necessitate absuit si forte em̄ inter loca sanctor; cōfugerat.

¶ De lege theodosiana.

¶ Testi moniū nō valet sine iuramento. c. Aug. extra de testi. iij. q. iij. s; Item iurisiurandi. et. c. Testes. extra de Testi.

T Estes priusq; de causa interrogant sacramēto debēt cōstringi vt iurēt se nihil falsi dicturos esse. honestiorib; aut magis quā viliorib; fides adhibeat. Vni; aut testimoniū quāuis splendida et idonea esse videat p̄sona: nullatenus audiendū.

¶ CCCXXIII.

¶ Vnius testimoniū nō valet. c. veniens. extra. de testi. s; Et vnus. iij. q. iij. et l. Iurisiurandi. c. de testi.

V Testimoniū vni; hoīs nō accipiat. Itā si ex vtraq; pte plures sint veraciores atq; religiosiores et honestiores eligant qui sacramento suū confirmēt testimoniū: nihilq; falsi se esse dicturos.

De causis et negotijs

laicorum.

De cau. et nego. laico. fol. CVII.

CVI. Theodosius impator. La. CCCLXVI

Quicūq; liceat sacrosancte sedis antistitis iudiciū eligir. xj. q. j. c. Omnes.

Res itaq; cause

que vel p̄torio iure: vel ciuili tractant̄ ep̄oz
sententijs terminare p̄petuo iure stabilitatis
firmentur Nec vlt̄erū liceat alterius retra-
ctari negotiū qđ ep̄oz sententijs decidit̄. Te-
stimoniū etiā licet ab vno ep̄o phibituz: oēs
iudices indubitanter accipiāt: nec ali⁹ audi-

atur cū testimonio ep̄i a qualibet p̄te fuerit repromissum. Il-
lud est em̄ veritatis auctoritate firmatū: illud incorruptū ha-
beat qđ a sacrosctō hoīe p̄sciētia illibate mentis. ptulerit hoc
nos edicto salubri aliqñ censuim⁹ hec p̄petua lege firmamus
malitiosa litiū semina cōprimētes.

Idem Theodosius imperator

Simope ammonēdi sunt: comites ⁊ iudices ne viles ⁊
indignas p̄sonas corā se p̄mittunt ad testimoniū acce-
dere. quoniā multi sunt qui iurare p̄ nihilo ducūt in-
tantū vt p̄ vni⁹ diei satietati aut p̄ quolibet parui p̄cio. ad
iuramētū cōduci possunt rānas suas p̄dere mīme formidāt
Quāobrem tales naquaq; admittim⁹ quia nō solū q̄ piurant
sed et illi qui piuris p̄sentiūt simili p̄dendi sunt damnatione.

Constitutione. XXX. Capitulo. I.

Quid habet in. s. sanctim⁹ Autē. de testi.

Nullus recipiat̄ testimoniū: nisi eius qui sit bona opi-
nionē habīt⁹ vel quē dignitas cōmendat: vel militia
vel vite honestas vel artis titul⁹: laudabilis vel etia; alioz
testiū vox de bona vita eius p̄sentiēs. Alius aut̄ testis
vilissimus si p̄ductus in iudicio fuerit. liceat iudici si hoc ex-
istimauerit tormētis eū subigere. Itē. Non admittim⁹ autē
testimonia eoz qui dicere solent transeūtes se audisse aliquē
dicentem: pecuniā sibi sublatā esse sed nec tabularioz sola p̄-
sentia sufficit nisi testes quoq; rogati se inscripserunt

Caplo. III. Ex autē. de testi. s. d. xō qđ coll. vij.

Si testis p̄ductus seruus esse dicat: ille aut̄ libez se di-
cat: siquidē ingeniū scribat̄ testimoniū eius. Postea si

pbatus fuerit seruus nulli⁹ momenti sit. Sin aut libertinū se esse dixerit: siquidē instrumentū manumissionis sue ostendit dicat testimoniū. sin aut in alio loco dicat instrumenta sui stat⁹ habere scribat quidē testimoniū eius. Postea si nō pro duxerit instrumenta nulli⁹ momēti sit

De lege Theodosiana

Habet. l. seruos. c. de questi. 7. l. j. §. cū q̄tio. ff. eo. ti. 7. l. diui. §. ex q̄b⁹ e. ti. ff.

Seruo penit⁹ non credat: si sup aliquē crimē obiecerit aut si etiā dñm suū in crimine impedierit. Itā si in tormentis posu⁹ exponat qd obijcit credi tūc nullomodo oportebit.

Consti. xlii. Cap. II.

Heretic⁹ hereticū accusare 7 ptra eū testificari pōt. ij. q. viij. c. si heretic⁹

Si heretic⁹ ptra hereticū litigat liceat quis eoz hereticū testē adducere: Sin aut orthodoxus ptra hereticū litiget porthodoxo quidem heretici testimoniū valeat: Cōtra orthodoxū aut⁹ soli⁹ orthodoxi testimoniū valeat Orthodoxis aut litigātib⁹ ad testimoniū nullus hereticoz pateat aditus

Capitulo. V.

Si quis dixerit testem pductū inimicū suū eē si quidez ex criminali causa oīno nō dicat testimoniū. Sin autem ex alia occasione dicat testimoniū sed pscriptio ei⁹ opponatur

CCCVIII.

Socij criminis nō admittunt ad testimoniū. c. veniens extra de testi.

Decreuit vt testes nō admittant qui sunt socij criminis nec infantes: nec calumniatores: vel ceteri quos lex et canones phibent.

Decreuit vt qui de se p̄fessus ē sup aliū nō credatur.

DCCCXIII. Idē ex cōcilio maricensi. Cap. VI.

Que sunt p̄sone que nō possunt cogi ad testimoniū cōtra p̄pinquos. l. lege iulia. ff. de testi. 7 etiā. iij. q. iij. c. placuit. §. in lege iulia

De inuito denunciet vt testimoniū litis dicat aduersus socerum: genex: victricū. priuignū: sobrinū: sobrinā. sobrinatū. eosue qui priore gradu sunt. Item De liberto libertoz ei⁹ parentū. viri: vxoris. Itē Patrone 7 vt ne patroni patrone aduersus liberos neq; liberi aduersus patronum cogantur testimoniū dicere.

Istud habet in l. idonei. ff. de testi.

Si Itē Idonei nō videntur esse testes. quibus imperari potest vt testes sint.

De cau. et nego. laico. fol. CVIII.

¶ Istud habet in .l. testes. ff. de testi.

§. Testis idoneus pater filio: aut filio patri non est.

¶ Istud habet in .l. qui falso. ff. de testi.

§. Item: Qui falsa vel varia testimonia dixerint vel vtriusque parti prodiderint a iudicibus puniuntur.

¶ Istud habet et est lex pater. ff. de testi.

§. Item pater et filius qui in eius potestate est. Item Duo fratres qui in eiusdem patris potestate sunt: testes vtriusque in eodem testamento. vel eodem negotio fieri possunt: quoniam nihil nocet ex vna domo plures testes alieno negotio adhiberi

¶ Istud habet in .l. ex eo. ff. de testi.

§. Item. Ex eo quod prohibet lex iulia de adulteriis testimonia dicere condemnata mulierem colligit etiam mulieres testimonium in iudicio dicendi ius habere.

XVI

Homines liberi: quod uxores fiscallinas regias: et femine libere quod homines fiscallinos regios accipiunt: nec de hereditate penitus nec de causa querenda: nec de testimonio per hac re abijciantur

CCXV

O Anathematizatus accusare non potest nec testificare. ij. q. vij. c. in sancta Animum anathematatum vox in accusatione vel testimonium aut humano iudicio plenius non audiat

Laplo. CLIX. VII

Seruus si super dominum fuerit delator. etiam si obiecta probauerit puniatur

Iudices qui in inscriptione promissa: criminalia negotia audire cepint a die inscriptionis si inducias aut accusator aut reus petierit: intra annum prestare debebunt: ut hec actio intra anni circulum finiat quod si accusator intra annum que proposuerit probare distulerit absoluto reo pena suscipiat legibus superioribus comprehendenda

De. VII. libro. Laplo. CLXXXVI.

In civilibus causis vel leuioribus criminibus legibus dilatio prestanda est homicidae: adulteri: malefici: venefici. conuicti si appellare voluerint non audiant

Ex libro. V

¶ Sententia lata contra vere contumacem vel etiam fictam est valida per hoc. l. tres denunciatio

nes. l. quod et qui iudex et c. de illicita ver. quoniam tribus et ibi habet. xxiiij. q. iij. Quicunque tribus auctoritatibus iudicibus conuictus: vel tribus edictis ad iudicem fuerit puocatus aut vno per omnes peremptorio. i. quod cum extinguit fuerit euocatus presentia sua apud

Q. iij

Libe r v

eum iudicē a quo ei denunciātū est exhibere noluit: aduersus eum quasi incōtumacē iudicari pōt: quinimo nec retractari p appellationē negocia possunt quotiens in cōtumacē fuerit iudicatum. CCCXL.

Robor illa vera esse q̄ aduersus se dicta sūt: qui ad ea p̄futāda minime vult ad esse. vnde in secularib⁹ legib⁹ inueni⁹ scriptū. In iuste vict⁹ infra tres mēses reparet causam. Qd si facere neglexerit sentētia q̄ aduersus eū collata fuerit p̄seueret. Et ne sit vobis cōtrariū vel etiā ne miremini qd de secularib⁹ legibus locutus sum: in nro iudicio: qz ecclesiastice leges ⁊ diuine eas recipiunt.

¶ Impat. archa. et homerius aa Exitio. l. lib. vlti.

¶ Istud capitulū habet de verbo ad verbū in. l. si quis ex familiaribus. l. Qui accusa. nō possunt.

Si quis ex familiaribus vel ex seruis cuiuslibet dom⁹ cuiuscūq; criminis delator atq; accusator emerferit: eius estimationē caput atq; fortunas petitur⁹: cui⁹ familiaritati vlt⁹ dominio inhererit: ante exhibitionē testiū aut examinationē iudicū in ipsa expositione criminuz atq; accusationis exordio vltore gladio feriāt vocē em̄ funestaz: potius intercedi quā audiri optet: eoz vero accusandi sacerdotes vel testificandi in eos os p̄struimus: quos nō hūanis sed diuinis vobus mortuos esse scim⁹. ¶ Ex cōcilio magontiū.

¶ Absolutus de certo crimine. de eodem iterum accusari nō potest. c. de his extra de accusa.

O his criminib⁹ de quib⁹ quis absolut⁹ est: ab eo q̄ accusauit refricari accusatio nō pōt. Flagitari iudicium nō debet de causa que definita vel iudicata est. Si q̄s aut iudicē recusauerit: et aliū p̄ eo petierit: eūq; iterū recusare maluerit vt aliquē sibi iudicē petat nō audiat. Iudices autem sententiā scriptis dicant puocationis licentia p̄dempnato nō denegent: nisi forte ter aliquis appellare maluerit: vel contumax in absentia fuerit. Itā et tertia puocatio p̄iudicata est et cōtumaces p̄dempnati appellare nō possunt.

Si seruus quē possidebā fugerit: ⁊ si p̄ libero se gerat: videbit⁹ a dño possideri sed hoc tunc intelligendū est si cū apprehensus fuerit nō sit p̄ libertate sua parat⁹ litigare. Itā si paratus est litigare nō videbit⁹ a dño suo possideri

De cau. et nego. laico. Sol. CIX.

cui se aduersariū parauit.

¶ Impera. Theodo. et hono. aa. Joanni papa.

¶ Per seruū colonū vel pcuratorē: nō potest dñs inuito fieri p iudiciū. l. nērum non facit. l. Si res alie pig. dat sit.

Nexum nō facit prediorum: nisi psona que iure potuit pductorēue post iudiciū possessioni inuito vel inscio dñs imponi nō posse: et iure et legū auctoritate declaratur.

Qui metu et impssioe alicui⁹ terroris apud acta pñdis seruū se esse mentitus est: postea statum suū defendere non p iudicetur.

Si quis ex seruo alieno aliquid comparauerit: nesciēte dñs suo. si dñs firmā noluerit esse emptionez redet p. cium emprozi vt emptio nihil habeat firmitatis.

¶ Imperator a claudio.

¶ Vendicans seruū suū a bonefidei possessore. debet sibi reddere expensas necessarias. l. si inuito. l. de infantib⁹ expol.

Si inuito et ignorāte te: partus ancille tue expositus est: repetere eū nō phiberis: sed restitutio eius si nō a fure vēdicauer⁹ ita fiat: vt si qua inalēdo eo vel forte ad discedū artificii iustū cōsumpta fuerint restituant⁹.

¶ Imperator vale. et gra. aa. ad probum:

¶ Qui exposuerit suū infantē: nō potest. de post eū repetere ab eo qui eū recollegit et nutrit. l. Amusquisq. l. de infan. expol.

Utriusq. sobolē suā nutriat: qd si exponēdā putauerit animaduersioni q̄stituta est subiacebit: s; nec dñs vel patronis repetendi aditū relinquit⁹: si ab ipis expositos quodammodo ad mortem voluntas q̄ miscdia est amica nō collegerit. Nec suū dicere poterat: quē peūtē ptempserit.

¶ Imperator iustinianus a demostheno papa.

¶ De eodem habet. s. sancimus. l. de infan. expol.

Sancimus nemi licere: siue ab ingenuis genitorib⁹ puer paruulus pcreat⁹. siue a libertina pgenie: siue ab seruii pditione: maculatus expositi⁹ sit: eū puerū in suūz dominiū vēdicare siue noie siue ascriptie: siue colonarie cōditionis. Sed neq; his qui eos nutriendos sustulerūt: licentiaz cōcedi penit⁹: cū quadā distinctōe eos tollere et educationem eoz pcurare siue masculi sint siue femine: vt eos vel loco libertorum vel loco seruoꝝ vel colonoz aut ascriptioꝝ habeat

Liber V

sed nullo discrimine habito. hī qui ad hūmōi hominib⁹ educa-
ti sunt: liberi et ingenui appareāt.

Sis ad quē ancille p̄tinet vsus fruct⁹: partū suū eē cre-
dēs vēdiderit: aut donauerit: furtū nō cōmittit. Fur-
tū em̄ sine affectu furandi nō cōmittit.

¶ Codice lib. IX.

Ostud habetur in autē. bona damnator. L. de bonis prescrip.
Capitali crimie damnator. bona nō ad lucrū p̄sdis per-
ferri: sed cognatis punitoz reddi oportet.

Hec p̄stitutio iubet neminē lenonē esse neq; in impiali
urbe neq; in p̄uinijs. et hoc phibere debēt p̄tores et p̄-
sides vltimo em̄ supplicij iudicio subiciunt: q̄ p̄tra con-
stitutiois normā lenones esse ausi sunt. Oīa autē instrumēta: et
fideiussioēs apud lenones interpositas vel a lenonib⁹ p̄tra bo-
nos mores factas infirmas atq; inualidas esse p̄stitutio iubet
¶ Istud habet. in. l. qui cōtra iūcta autē. incestas. L. de incesti. nup.

Sis quis nefariū et incestū atq; damnatū matrimoniū cō-
traxerit: liberos autē ex p̄iori legitimo m̄rimonio nō
habuerit statim suis facultatib⁹ careat: et dos q̄ data est
ei fisci virib⁹ vendicet. Post publicationem autē et cinguli sui
patia amissionē: et exilio puniat. Qd si vilior sit et corpali q̄-
stioni subsistat: et vxor ei⁹ p̄tra leges nupta easdē penas patia-
tur scz si nulla iusta excuset ignorātia.

¶ Codex. l. si defunctus. et ibi de ista materia. L. de suis et legit. libe. et ex si. nep.
ab in testa. venien.

Sis quis nepotes ex filio reliq̄rit: et ex filia nepotes: vel
neptes: pariter ad hereditatē ab itestato aut defuncti
vocenē: et nō min⁹ tertiā partē sicut ante accipiāt: s̄ in-
tegrā portionē assequantē ex filia nepotes talē accipiant natī:
qualē accipiūt nepotes ex filio p̄creari. Itē. Si auia descesse-
rit nepotib⁹ ex filio et nepotib⁹ ex filia derelictis: omnes pariter
ad hereditatē auie sue vocenē: et oīno sit differētia nulla: vtrū
oēs nepotes sint an neptes: vtz ex filio aut ex filia p̄creati sint

¶ Istud habet institu. de iure na. gen. et civili. s̄. ex nō scripto.

Gni mores: p̄sensu vtentiū cōprobatī legē imitant Itē
ea que ip̄a sibi queq; ciuitas p̄stituit: sepe mutari solēt
vel tacito p̄sensu p̄ncipis. pape: v̄l alia postea lege data.

¶ Titulo. III.

De cau. et nego. laico. fol. CX.

¶ Quid habet de verbo ad verbū insti. De ingenuis in prin. xxij. q. v. c. liberti

Ingenuus est qui statim vt natus est liber est. siue ex duobus ingenuis matrimonio editus: siue ex libertinis: siue ex altero libertino et altero ingenuo. Sed et si quis de matre libera nascitur patre seruo ingenuus nihilominus nascitur: quē ad modū qui ex matre libera nascitur incerto patre natus est quoniam am vulgo pceptus est. Sufficit autem liberam habuisse matrem eo tempore quo nascitur: licet ancilla concipiat: et e contrario si libera conciperit deinde ancilla facta pariat: placuit enim qui nascitur liber nasci quia non debet calamitas matris ei nocere qui in utero est. Ex his et illud questum est: si ancilla pgnas manumissa sit: an ancilla facta sit peperit: liber partum pariat. Marcellus pbat liberum nasci. Sufficit enim ei qui in ventre est liberam matrem vel medio tempore habuisse quod etiam verum est. Non omnibus licet facere testamentum. Statim enim hi qui alieno iuri subiecti sunt: testamenti faciendi ius non habent. Item testamentum facere non possunt impubes quia nullum eorum animi iudicium habent. Item furiosi qui mente carent. Non ad rem pertinet: sed si impubes postea pubes factus: aut furiosus compositus postea mentis factus fuerit et decesserit. Furiosi autem si per id tempus fecerint testamentum quo furor eorum intermissus est: iure testati esse videntur. Item mutus et surdus non semper testamentum facere possunt. Utique autem de eo surdo loquitur: qui omnino non exaudit non qui tarde exaudit. Item et mutus is intelligitur qui eloqui nihil potest. non qui tarde loquitur. Cum lex in preteritum. quid indulget in futurum vetat. **¶ Titulus. V.**

¶ Natus septimo mense dicitur legitimus. vel sic unicuique expro in sua scia credendum est. l. septimo mense. ff. de sta. ho.

Septimo mense nasci perfectum partum iam receptum est propter auctoritatem doctissimi viri hipocriti. Et ideo credendum est eum qui ex iustis nuptiis septimo mense natus est iustum filium esse.

¶ Legitime natus quo ad conditionem et originem patrem sequitur non legitime vero natus matrem sequitur. l. cum legitime. ff. de sta. ho. Concor. l. eius. ff. ad municipal. xxij. q. v. c. Liberti.

¶ Item. Cum legitime nuptie facte sint: patrem liberi sequuntur. vulgo questum matrem sequuntur.

¶ Qui dicunt vulgo concepti. l. vulgo questis. ff. de sta. ho.

¶ Item. vulgo concepti dicuntur qui patrem demonstrare non possunt: vel qui putant quidem: sed eum habent quem habere non licet.

¶ Qui dicunt nasci lege nature. l. lex nature. ff. de sta. ho.

Libe r v

¶ Itē Lex nature habz vt qui nascit sine legitimo matrimo-
mo matrem sequatur

¶ Partus antequā natus dicitur in rerum natura quia potest ei relinqui. l. qui
in vtero. ff. de statu ho.

• **§.** Itē. Qui in vtero sunt in toto pene iure ciuili intelligunt
in rex natura esse. Nam z legitime hereditates his restitui-
tur: ita vt si pgnans mulier ab hostibus capta sit. id qđ natū
erit. Quis apud bone fidei emptorē pepit tanqđ furtiuū vsu
non capit.

• **§.** Si aliquis vnā rē p legitimas scripturas donauerat duob⁹
vni pri⁹ z postea alteri: nō qđedū ē in his donationib⁹ qđ pul
z qđ posteri⁹ accepit sed qui rē tradente donatore possederit
is eam cui est tradita possidebit. Nec inter est vtrū in paren-
tes aut extraneos facta sit talis donatio: **¶** Licet prior peti-
tor offerat sacramentū: tamē cū nulla pbatōne debiti is qui
accusatur potest fidem suā iurisiurādi religione firmare Si
qñ pulsar⁹ repetenti pecuniā obtulerit sacramentū: z ille eis
iurisiurandi necessitatē vltro pcesserit nō potest postea ab eo
debitū postulare **¶** Heres ei⁹ cui pecunia credita dicit⁹ ad sa-
cramentū vocari nō pōt: quia que egerit auctor suus ad inte-
grū scire nō potuit

¶ In rebus cōmodatis non venit casus fortuitus nisi culpa interuenerit. l. si vt
certo. §. punde. ff. cōmodati

• **§.** Quicqđ in rem accomodatā ob morbū vel aliā rationem
impensum est: a dño peti potest: si facto incendio ruina: nau-
fragio aut quolibet simili casu res cōmodata amissa sit: nō te-
nebit⁹ eonōmie is cui cōmodata ē nisi forte cū possit rem cō-
modatā saluā facere z suā ptulerit

¶ Idē vult habet. l. si vt certo. §. sed interdū. ff. cōmodati

• **§.** Si fusi vel equū: vel quācūq; aliā rē aliqđ ab altero ad vsū
tantū seruiēdi cōmodatā suscepit: z eos ad pugnā vel vbi vi-
te periculū incurrāt induxerit ad redditionem cōmodate rei
merito a domino retinetur.

¶ Cōtractus factus tāti gratia tradentis perit eius periculo. cōcor. l. si vt certo
• **§.** nūc videndū. ff. cōmoda. z. l. rozañi vers. quēadmodū si alij dedissem ven-
dendā. ff. si certum petat.

¶ Si facto precio rem vende ndā aliqđ qđcūq; crediderit. et
dū ab eo vendēda pferet quacūq; occasiōe perierit: ei perit
qui eam dederat detrahendam: ceterum si rem acceptam

De cau. et nego. laico. fol. CXI.

nō rogāte dño: sed pmittente eo qui accepit dñ vel it venūda-
re perdidit: sibi rei pdite ingerit detrimentū. ¶ Creditor si
sine pditione pign^o sibi depositū tenēs: ter debitorē suū cōue-
nerit: vt soluto debito pignora sua recipiat. Qd si debitor no
luerit post tres ammonitiōes soluto debito pignora recipere
creditor detrahendi pignoris liberā habebit potestātē. ¶ Si
alienū animal cuiūq; damñū intulerit: aut alicui^o fructus le-
serit: dñs eius aut estimationē damni reddat aut aīal tradat:
Qd etiā de cane similiter statutū est: Et q̄ irritatu suo feram
bestiā vel quācūq; aliā quadrupedē in se pritaueit: eaq; dam-
num dederit: neq; in eius dñm neq; in custodē actio datur.

¶ Istud habet. l. inter fideiussōres. ff. de fideiussō. 2. §. Si plures instituti. de fidei-
ussōri. dicit: si fideiussōres omēs sunt soluendo tñ tenent in solidū sed iuuant eplā
diui adriani. hoc dicit:

§. Lū multi fideiussōres institerint: etiā si ad soluendū q̄ pro-
miserunt pbanē idonei: et possint oēs in solidū retineri: tñ re-
stitutio debiti et inter eos diuidenda est: vt vnusquisq; id qd
cū pportione sua ptingit exsoluat. Quicūq; falsam monetam
percussisse cōprobatu est: manus eius amputent^r: et qui hoc cō-
sentit si liber est. lx. solidos cōponat. Si seruus. lx. ictus acci-
piat. ¶ Apud quē scelus agnoscit et pars rapine fuerit inuen-
ta: statim socios suos noīare cogat. Qd si noīare noluerit: te-
neat ad vindictā. ¶ Filio vel heredi ptra prioz iustā aut le-
gittimā diffinitionē venire nō liceat: qz iuste repellit presum-
ptio illius: qui facta senioz iniuste conat^r irrumpe nō solū ille
qui furtū fecerit. sed etiā quicūq; cōsciū fuerit: vel furto ab-
lata sciens suscepit in numero furantium habeatur: et simili
vindictē subiaceat.

¶ Concor. l. ciuile. l. de furtis. quia alē nō potest euitare boni viri suspicionem
si quis alius pbar et esse suam nisi purgaret suam innocentia ipm ostēdēdo. l. mas-
iorem. l. ad. l. cor. de falsis.

§. Ut nullus comparet caballum: bouem aut iumētū: vel ali-
quid animal: nisi illum hominem cognoscat qui eum vendide-
rit: et de quo est et vbi manet et quis est eius senior.

¶ Istud capitū habetur. in. c. Si bos extra de iniurijs et dam. dato.

¶ Si bos alicui^o bouē alterius vulnerauit et ille mortuus fue-
rit vendet bouē viuū: et diuidet pciū et cadauer: Si xō scie-
bat dñs eius qd bos vitiosus erat: et noluit custodire reddat
bouem p bouē et cadauer integrū accipiat.

Liber v

¶ Qui furatus fuerit bouem. v. boues pro vno restituat: et iij. oues pro vna.

¶ Non occiditur fur diurnus sine culpa: sed nocturnus sic. c. Si per fodiens. extra de homicidi. 7. l. itaq. §. Lex. ff. ad. l. acquilia. cum si.

• §. Si effregerit fur domū: siue suffodiens fuerit inuentus: et accepto vulnere mortuus fuerit percussor: nō erit re^o sanguinis. Quod si orto sole hoc fecerit: homicidiū ppetrauit.

¶ Istud capitulū habetur in. c. Si leserit. extra de iniu. et dam. da.

• §. Si leserit quisquā agrum vel vineam: et dimiserit iumentum suum vt depascatur alienā: quicquid optimū habuerit in vinea vel in agro. pro damni estimatione restituat.

¶ Istud capitulū habetur in. c. Si egressus. extra de iniu. 7 dam. da.

• §. Si egressus ignis inuenerit spicas et comprehenderit a ceruos frugū siue stantes segetes in agris reddat damnū qui ignem succenderit.

¶ Institutionum. l. ii. Titulo. i.

¶ Istud cum sequentibus habetur institu. de rerum diuisione vbi rerum diuina quedam acquirunt iure naturali. quedā iure civili.

Ere. bestie. volucres. 7 pisces: et omnia animalia q̄ in terra. mari. celoq; nascuntur simul atq; ab aliquo capta fuerint iure gentium statim illius esse incipiūt. Quod enim ante nullius est: id naturali ratione occupanti conceditur: nec inter est feras bestias et volucres vtrum in suo fundo quisq; capiat an in alieno. plane qui alienum fundum ingreditur venandi aut aucupandi vel alterius gratia potest a domino si is preuiderit prohiberi ne ingrediatur: Quicquid autem eorum ceperis eo vsq; tuuz intelligitur esse donec tuacustodia coeretur. Cum vero euaserit custodiam tuaz. et in naturalem libertatem se receperit tuum esse desijt: et rursus occupantis sit. Naturalem autem libertatem recipere intelligitur: cum vel oculos tuos effugerit vel ita sit in cōspectu tuo vt difficilis sit eius psecutio. **¶** Illud questum an si fera bestia ita vulnerata sit vt capi possit statim tua esse intelligatur. Quibusdam placuit tuam esse. et eo vsq; tuam videri donec eam persequaris. Quod si desieris persequi desinit tua esse: 7 rursus fieri occupantis. Alij non aliter putauerunt tuam esse quam si ceperis. Sed posteriorem sententiā nos confirmamus quia multa accidere solent vt eā non capias.

De cau. et nego. laico. fol. CXII.

¶ Apium quoq; natura fera est. Itaq; que in arboze tua considerint ante quam a te in alueo includuntur non magis tue esse intelliguntur quam volucres que in arboze tuo nidificant. Ideoq; si alias eas incluserit is earum dominus erit. Fauos quoq; si quos effecerint: quilibet eximere potest. Plane integra res si prouideris ingredientem in fundum tuum potes eum iure prohibere ne ingrediatur. Examen quoq; in alueo tuo eo usq; tuum intelligitur: donec in conspectu tuo est difficilis eius persecutio est. Aliquando occupantis sit. Pauenum et columbarum fera natura est: nec ad rem pertinet: quod ex consuetudine auolare et recedere solent. Nam et apes id faciunt quarum constat feram naturam esse. Seruos quoq; ita quidam mansuetos habent vt insiluas ire et redire soleant quorum et ipsorum feram esse naturam nemo negat.

¶ In his autem animalibus que ex consuetudine adire et redire solent talis regula comprobata est: vt eiusq; tua esse videantur donec animum reuertendi habeant. Nam cum animum reuertendi habere deserint: etiam tua esse desinunt. et sunt occupantium. Reuertendi autem videntur animum desinere habere: cum reuertendi consuetudinem deseruerunt.

¶ Gallinarum et anserum non est fera natura: idq; ex eo possumus intelligere: quod alie sunt galline quas feras vocamus. Item alij anseres quos feras appellamus. Ideoq; si anseres tui aut galline tue aliquo casu turbati, turbateq; euolauerint licet conspectum tuum effugerint: quocunq; loco sint tui tue ue esse intelliguntur et qui lucrandi animo ea animalia retinet furtum intelligitur committere.

De sententia excommunicationis. et de potestate ligandi atq; soluendi.

¶ Exempla clementis ad iacobum,

Liber V

Lementi trado ait

beatus petr⁹ a dño mibi traditā potestates
ligādi atq; soluendi: vt de omnib⁹ qbuscu-
q; decreuerit in terris hoc decretū sit z in ce-
lis Ligabit enim qđ oportet ligari z soluet
qđ expedit solui: itaq; qđ ad liquidū eccle-
sie regulā nouerit. Itē Clemens omnes cū
tanta reuerentia tua verba suscipiant. vt sciāt te legem esse z
predicatione veritatis: z qđcunq; ligaueris sup terrā e. li. z in
celo: z qđcunq; solueris sup terram etiā ibi esse soluendū: qm̄
qđ vt dixi que oportet ligabis z que expedit solues.

Gregorius in omelia. XXVI

Cui⁹ vita officio nō pgruit alios ligatos absoluit. xj. q. iij. c. Plerūq;

Derūq; ptingit vt iudicis locum teneat: cui⁹ ad locuz
mīme pccordat vita. ac spe agit vt vel damnet in meri-
tos vel alios ipse ligatus soluat. Sepe in soluēdis ac
ligandis sue voluntatis subditis motus: non autem causarū
merita sequitur pastor.

Ligandi soluēdisq; potestate se pīnat qui hanc iniuste exercet. xij. q. iij. Ipse
ligandi. z. c. Plerūq; s. Unde ipse.

s. Unde fit vt ipse ligandi ac soluendi potestate se priuet: qđ
hanc p suis voluntatibus z non p subiectoz morib⁹ exercet
sepe fit vt erga quēlibet primū odio vel gfa moueat pastor:

Item gregorius in omel. xxvij. de eodem. xij. q. iij. c. Judicare. z. c. plerūq;
s. Judicare.

s. Judicare autē digne de subditis nequeūt qui in subditorū
causis sua vel odia vel gratiā sequunt. Unde recte p pphē-
tam dicūt. Abortificant aīas que nō viuunt. Nō morientē qđ
pe mortificat: qui iustū damnat. z nō victuz viuificare nūq;
qđ reum a supplicio absolvere nūq;. Cause ergo pensande sunt
et tunc ligandi z soluendi potestas est exercenda: videndum
que culpa aut que sit penitētia secuta post culpā vt qđ oī po-
tēs de⁹ p cōpūctōis gfa z vīstat: illos snīa pastoral absoluat.

Nō est vera pīdētis absolutio nisi sequatur arbitriū interni iudicis. xj. q. iij.
ca. Tunc vera.

s. Tunc illa vera est absolutio pīdētis cū interni arbitrium
sequit iudicis: qđ bene quadriduani lazari illa resuscitatio de

De senten. excom. fol. CXIII.

signat que videlicet demonstrat quia mortuū dñs vocauit ⁊ vi-
uificauit dicens. Lazare veni foras ⁊ postmodū is q̄ viu⁹ fue-
rat egressus a discipulis ei⁹ est solutus sicut scriptū est. Cūq̄
egressus eēt q̄ fuerat ligatus. iesus tūc dixit discipulis. Sol-
uite eū ⁊ finite abire: Ecce illū discipuli iā viuētē soluit. quē
mgi resuscitauerit mortuū. Si ei discipuli mortuū soluerāt se-
torē magis considerēt quā x̄turē. Ex q̄ consideratiōe nob̄ intuen-
dū est. qd̄ illos nos debem⁹ p̄ pastoralē auctoritatem soluere
quos auctorē n̄m p̄ resuscitantē grām scimus viuificare. que
nimis viuificatio ante rectitudinē op̄is in ip̄a iam cognoscit̄
p̄fessioe p̄ci: vnde ⁊ huic ipsi mortuo nequaquā dic̄i reuiuiscere
sed veni foras. Om̄s q̄ppe p̄ctōr dū culpā suā intra p̄sciaz ab-
scondit introitus latet in suis penetralib⁹ occultat̄. Sed mor-
tuus venit foras cū p̄ctōr nequitias suas sponte p̄fiteat̄. Laza-
ro ergo dic̄i veni foras ac si apte cuilibet mortuo in culpa di-
ceret. Cur reatu tuū intra p̄sciam abscondis: Foras vero per
cōfessionē egredere. qui apud te p̄ p̄sciam interi⁹ lates. Cle-
niat itaq̄ foras mortu⁹. i. culpā p̄fiteat̄ p̄ctōr: venientē vero
ita soluat discipuli: vt pastores ecclesie ei penā debeāt amouere
quā meruit qui nō erubescit p̄fiteri qd̄ fecit. Hec de solutiōis
ordine breuiter dixerim vt sub magno moderamine pastores
ecclesie vel soluere studeant vel ligare

Gregorius in moralibus. li. III.

Sancti viri non ex voto vltionis: sed amore iusticie aliqua maledicunt. xxiij.
q. iij. c. Cum sancti

Cum sancti viri maledictionis sn̄iam p̄ferunt: non ad
hanc ex voto vltionis: sed ex iusticie examine pr̄p̄ūt:
Intus subtile iudiciū aspiciūt: ⁊ mala foris surgentia
qua maledictione ferire debeāt cognoscūt: ⁊ eo maledicto nō
peccāt quo ab interno iudice nō discordāt. Item. Scriptura
sacra duob⁹ modis maledictū mēorat. aliud videlicet qd̄ ap-
pbat ⁊ aliud qd̄ damnat. Aliter em̄ maledictū p̄fert iudicio
iusticie vt ip̄o primo homie peccāte p̄batū est: cū audiuit ma-
ledicta terra in ope tuo: ⁊ cū abrahe dic̄i maledicentib⁹ tibi
maledicā. Rursum q̄ vero aliter maledictū non iudicio iusti-
cie p̄fert: sed liuore vindicte punit a quo voce pauli p̄dicant-
tis cessare amonemur qui ait Benedicite ⁊ nolite maledicere

Liber V

Augustinus de verbis domini. Caplo. XVI

Iniusta vincula dirumpet iusticia. xj. q. iij. c. Lepisti.

Episti habere fratrem tuum tanquam publicanum. ligas illum in terra. sed ut iuste alliges vide. Nam iniusta vincula dirumpunt iusticia: cum autem correxeris et concordaueris cum fratre tuo soluis illum in terra: solutus erit et in celo.

Hieronymus super epistolam pauli ad philomenem

Apud deum maledicitur qui moribus dissonam profert sententiam. xj. q. iij. c. Si quis dixerit.

Si quis dixerit iustum iniustum: et rursus iniustum iustum abominabilis est uterque apud deum: Similiter qui sanctum dicit non esse sanctum: et rursus non sanctum asserit sanctum: abominabilis apud deum est.

Hieronymus super mattheum. libro. III.

Tibi dabo claves regni celorum: et quodcumque ligaueris super terram erit ligatum et in celis. Istum locum episcopi et presbyteri non intelligentes. aliquid sibi de phariseorum assumunt supercilio: ut vel damnent innocentes vel soluere se noxios arbitrentur cum apud deum non scientia sacerdotum: sed reorum vita queratur. Legimus in leuitico de leprosis ubi iubentur ut ostendat se sacerdotibus. et si lepram habuerint tunc a sacerdote immundi mundi fiant. Non quod sacerdotes imundos faciant: sed quod habeant noticiam de leprosis et possint discernere quod mundum quod immundum: ut sit sententia pastoris rectum. vel innocentem non constituit vel facit. xj. q. iij. Quod ergo sacerdos. Quod ergo leprosum sacerdos immundum non facit. sic episcopus vel presbyter non eos qui insontes sunt nec soluit noxios: sed pro officio suo cum peccatorum audierit varietates scit quis ligandus sit quis soluendus. Augustinus super iohannem parte. j. tract. x. li. III.

Quoniam excommunicat ecclesia in celo ligatur excommunicatus: cum reconciliat ecclesia in celo soluit reconciliatus.

Crisostomus super epistolam ad hebreos. tract. IIII

Vincula ecclesiastica non sunt contemnenda. rō ponitur in. c. precedenti quia cum excommunicat ecclesia etc. xj. q. iij. c. Nemo contemnat.

Nemo contemnat vincula ecclesiastica. Non homo est qui ligat sed christus qui hanc potestatem dedit: et dominus fecit homines tanti honoris.

Quintus synodi actio. v. li. IIII

A deo separamus quos impios demonstramus. xxiiij. q. iij. c. certum est

De senten. excom. fol. CXIII

Qertum est qđ qui impius demōstratus est om̃imodo
sepatus est a deo: sicut etiā ille qui anathematizatus ē
tanq̃ impius sepat⁹ est: Nihil em̃ aliud significat ana-
thema nisi a deo separationē.

¶ Ex cōcilio meldensi Cap. III

Episcopus in cuius prochia aliquis p̃sistēs. aliqđ in iu-
ste fecerit ⁊ semel ⁊ bis atq; tertio si necesse fuerit vo-
cabit illū in sua amonitione. p̃ suū nunciū canonice ad
ammonitionē siue cōpositionē: ⁊ ad penitentiā vt deo ⁊ eccle-
sie satisfaciāt quā lesit. Si autē despererit atq; cōtempserit ei⁹
amonitionē ⁊ saluberrimā iuitationē: feriat illū pastoralī vīr-
ga: hoc ē snia excom̃icationis vt a cōmunionē sancte eccle-
sie omniūq; xp̃ianorū sit sepatus vsq; ad congruā satisfactio-
nē ⁊ dignā emendationē: quā excom̃icationē idem debet
eps seniori illius notam facere: ⁊ omnib⁹ suis coep̃is ⁊ omni-
bus suis prochiānis. ne eum recipiant vsq; ad satisfactionē.

¶ Ex concilio rothomagensi. Caplo. III.

Nquerit caritas ṽra fratres carissimī: qđ quidā vīr noīe
M. diabolo suadēte postpōnēs xp̃ianā p̃missionem
quā in baptismo p̃fessus est. p̃ apostasiam p̃uersus post
sathanā cui abrenūciauit ⁊ omnib⁹ pompis ei⁹ vineā xp̃i id
est eccl̃iam eius deuastare nō ptimescat: paupes xp̃i quos p̃-
cioso sanguine suo redemit: violenter opprimens ⁊ interfici-
ens ⁊ bona eorum diripiens: misim⁹ ad eū p̃sbyter n̄m ⁊ lit-
teras cōmonitorias semel ⁊ itez atq; tertio. inuitantes eū ca-
nonice ad emendationem: ⁊ ad satisfactionē: ⁊ penitentiā. cor-
ripienres eum paterno affectu: Alit em̃ dñs in euangelio. Si
peccauerit in te frater tu⁹ corripe eū: frater ī vnūq; peccat
qui in sanctam ecclesiam peccat. Si enim sancta ecclesia vnū
corpus est cuius caput est christus: singuli autem sumus al-
ter alterius membra. ⁊ si patitur vnum membrum compati-
untur omnia membra. proculdubio in nos peccat qui mem-
bra nostra ledit. Iubet ergo domin⁹ vt frater idest christian⁹
in nos peccans prius secrete corripiatru deinde cum testib⁹
redarguatur: nouissime in conuentu ecclesie publice conue-
niatur. Quod si has tres cōmonitiones ⁊ pias correctiones
contemnit ⁊ satisfacere despicit ⁊ post hec inquit sit tibi sicut

Liber v

ethnicus et publicanus. id est gentilis atque paganus ut iam non per christiano sed per pagano habeatur. Et in alio loco membrum quod a sua copage resoluitur: et a iunctura charitatis dissociatur: et omne corpus quod scandalizat omnes: et abscidi precipi iubet dicens. Si oculus manus vel pes tuus scandalizat te erue eum et pice abs te. Et apostolus. Auferte inquit malum a vobis. Et iterum. Si quis frater noceat: et est fornicator: aut adulter: aut homicida: aut rapax. cum hominibus nec cibum sumere licet. Et iohannes electus pre ceteris christi discipulus tale nefarium hominem salutare prohibebat dicens: Nec aue ei dixeris nec eum in domo tua recipias. Qui enim ei aue dicit communicat operibus eius malignis. Unica itaque et apostolica precepta adimplentes membrum putridum et insanabile quod medicinam non recipit ferro excommunicationis a corpore ecclesie abscindamus ne tam pestifero membro membra reliqua corporis veneno interficiantur.

¶ Ex concilio Aurelianensi.

Omnibus igitur et apostolicis informati preceptis: iudicio patris filii domini nostri iesu christi et spiritus sancti: et auctoritate et potestate apostolorum et eorum successoribus a deo processa vna vobis cum predictis viris a luminibus sancte ecclesie matris excludimus: et a bonorum societate et a comunione christiana sepamus: et separatim esse in eternum decernimus: id est in presenti seculo et in futuro. Nullus ei christianus aue dicat. aut eum osculari presumat. Nullus presbyter missam cum eo celebrare audeat vel sacrosanctum corpus et sanguinem domini tradere. Nemo ei iungatur in consortio neque in aliquo negotio. Et si quis ei se sociauerit et communicauerit eius operibus malignis nouerit se simili percussum anathematibus: his exceptis qui ob hanc causam ei iunguntur ut eum reuocent ab errore et prouocent ad satisfactionem nisi forte resipuerit: et dei gratia inspirante ad penitentiae remedium fuerit prouersus: et digna emendatione ecclesie dei quam lesit humiliter satisfecerit.

¶ Ex concilio meldenensi Capitulo. III.

Quibus culpis exigentibus aliquis sit comunione priuandus. xj. q. iij. c. Meo episcoporum.

Nemo episcoporum quolibet sine certa et non manifesta peccati causa comunione priuet ecclesiastica. Sub anathemate autem sine conscientia archiepiscopi aut coepiscoporum nullum presumat ponere: nisi vnde canonica docet auctoritas: quia anathema est eterna mortis damnatio et non nisi per mortali debet imponi cri

De senten. excom. fol. CXV.

mine: et illi qui aliter non poterit corrigi.

¶ Calixtus papa episcopus gallicie.

¶ Qui cōicat cū excoīcatis excoīcatus est. xj. q. iij. c. Excoīcatos.

Excoīcatus quoq; a sacerdotib; null' recipiat ante vtriusq; partis examinationē iustā: nec cū eis ofonē aut cibo vel potō: vel osculo cōicet: nec aue ei s dicat Quia q̄cunq; in his vel alijs prohibitis scienter excoīmunicatis cōmunicauerit. iuxta aploꝝ institutionē et ipse simili excoīmunicationi subiaceant

¶ Fabianus papa roman' ecclesie cū ministris

¶ De eodē Excoīcatus est q̄ cū excoīcatis cōicat. xj. q. iij. c. sicut apli

Um excoīmunicatis nō cōmunicandū. Et si quis cum excoīmunicato p̄municauerit auertendo regulas: scienter saltem in domū simul locutus fuerit vel orauerit ille cōmunionē priuetur

¶ Canones martini ad laicos

¶ De eodē. c. qui vero. c. cū excoīcato. c. qui cōicauerit. xj. q. iij.

Non liceat cōmunicare excoīmunicatis. nec in domos eorum introeuntes orare cū eis. Si autē aliquis episcopus vel p̄byter: aut dyaconus aut quilibet ecclesiasticus: excoīmunicatis cōmunicauerit quasi p̄turbans oēm disciplinā ecclesiasticā excoīmunicetur

¶ Antiocheno p̄cilio. Capitulo. II:

¶ Cōcordat cū isto. c. significauit nobis extra de sen. excoī.

Si quis de episcopis aut p̄byteris: aut dyaconib; seu quilibet ex clero fuerit dephensus: cū excoīmunicatis cōmunicare: etiam ipse priuet a cōmunionē tanq; qui regulā p̄fundit ecclesie

¶ Cōcilio carthaginēsi La. XVIII

¶ Excoīcationis p̄trahit penā q̄ excoīcatis cōicat. xj. q. iij. c. Qui merito

Uti merito facinoꝝ suoz ab ecclesia pulsi sunt. si ab aliquo episcopo aut p̄bytero fuerint in cōmunionē suscepti: et ipsi eisdem teneant obnoxij refugiēs sui episcopi regulare iudiciū

¶ Caplo. III. Carthaginēsi p̄cilio.

¶ De eodem eadē causa et q. c. Qui cōmunicauerit

Uti cōmunicauerit vel orauerit cum excoīmunicato si laicus excoīmunicet si clericus deponatur.

¶ Sancenſi concilio. Caplo. XV

Sive dyaconus: siue p̄byter: siue quis clericoz ab episcopo suo fuerit cōmunionē priuatus. et ad alteꝝ perrexit

epm et scierit ad quē pfugit eum; ab epō suo fuisse abiectum: nō optet vt ei cōmunionem indulgeat: qđ si fecerit sciat se cōuocatis epīs causam esse dicturum

Capitulo. VI. Antiocheno

¶ A suo episcopo excommunicatus non est ab alio recipiendus. xi. q. iij. ca. si qđ a proprio episcopo

¶ **S**i quis a pprio epō cōmunionē priuatus est: non ante recipiat ab alijs. quā suo recōcilietur epō. aut certe ad sinodum que pgregatur occurrens p se satisfaciāt

Nicolaus epiphānio archiepō in p̄cilio affricano

¶ De his qui tempore sue excommunicationis cōmunicare p̄sumunt. xj. q. iij. ca. placuit

¶ **S**ancimus vt si quis p aliquo neglectu ⁊ crimine a proprio excommunicat⁹ epō fuerit: ab alio epō nō cōmunicet: Si vero ante audientiā cōmunicare p̄sumpserit damnationis sue illatā cognoscat sententiam

Canones ap̄olorum Caplo. XI. ⁊ Isidorus:

¶ De eodem. xj. q. iij. c. cū excommunicatis

¶ **S**i quis excommunicato saltem in domo locut⁹ fuerit vel orauerit ille a cōmunionē priuetur

Iohes. VIII. clero ⁊ ordine salonitano

¶ Que sit penitentia sacerdotum qui excommunicati sacrum misterium cōtingere p̄sumunt. xj. q. iij. c. de illis p̄byteris

¶ **O** illis p̄byteris qui tempe sanctissimi predecessoris nostri domini pape nicolai: excommunicati sacrum misterium ptingere p̄sumpserint: ipsi in se damnationis sicut sacri canones statuūt sententiā ita intulerunt: tamen quia miseratio ap̄lica veniam solet prestare correctis. ob multitudinem miscōie illis hanc indulgentiā exhibemus: vt sc̄tā cōmunionē saginati studeant tribus p̄tinuis annis p ebdomadam omni tempe sc̄ba ⁊ quarta ⁊ sexta feria: aut a vino aut a carne penitus ieiunare: ⁊ vltra lugēda nequaquā cōmittere

Iohānis. VIII. michaeli regi burgaroz

¶ Istud habet ⁊ p̄cordat. c. si quis. xxiij. q. i.

¶ **S** ab his quos excommunicatos habeamus sacramenta quecunq; accipitis: p̄stat qđ idolatriam non vt catholici ceteri: sed vt scismatici efficeremini dereliquisse videremini ¶ Nicolaus ignaro remoz archiepō

¶ De his qui cū excommunicatis cōmunicant. xj. q. iij. c. excellētissim⁹ rex karol⁹

De senten. excom.

fol. CXVI.

Excellentissimus rex karolus apostolatū nrm cōsuluit quid agendū sit de his qui cōmunicant cū his qui cūz engeldrude: sepe dānata se mīna cōmunicāt: qui eā cū cōmunicatoribus z fautorib⁹ suis pari vinculo anathematis pstat astrictam. Qua ppter nūc beatitudini tue iniungim⁹: vt sup hoc nostra auctoritate freti curā de his sumere studeatis: quia docta diuinitus sanctitas tua. valde nouit aliud eē ex necessitate: aliud ex ignorantia atq; aliud qd ex studio delinquitur. Istud quoq; posterius duobus prioribus stric^{ti} esse puniendum. Idcirco sollerter inuigilet z cauta discretione singulorū diiudicet modos. quatinus hī qui ex necessitate vel ignorantia delinquant: auctoritate nostra p te absoluant. Si tamē ip̄a eorum ignorantia vel necessitas vera z nō simulata vel non ex voluntate pcesserit: quia vt bene nosti: pleriq; sunt qui possunt quidem: sed nolūt recta nosse. Unde psalmista de huiusmodi: Noluit inquit intelligere vt bene ageret. Illos autem qui studio suo obligantur: z precepta nostra interdita postponūt: nō nisi digna satisfactione pueniēte volum⁹ a te prius absolui.

Urbanus. ij. genēb. pstantiensis ep̄o.

Pro modo peccati puniantur qui excommunicatis cōmunicant. xj. q. iij. ca. Sanctis quippe.

Sanctis quippe canonibus cautum constat vt qui excommunicatis cōmunicauerit excommunicetur. Ipsius tamen penitentie atq; absolutionis modos eo modamine decernimus: vt quicūq; seu ignorātia seu timore. seu necessitate negotij. cuiusq; maximi z maxime necessarij. seu conuictu z salutatione ve oratione ve osculo cōtaminauerit eum minoris penitentie medicina societatis nostre participem sortiat^{ur}. Eos vero qui aut spōtānee aut negligenter inciderint sub ea volumus discipline coheretione suscipi: vt ceteris met⁹ incutiatur.

Exempla Gregorij ad hermanū metensem ep̄m.

Regum z principum patres et magistri. sacerdotes esse cōsentur. xvj. distin. ca. Quis dubitet.

Quis dubitet sacerdotes christi z regum z principum omniumq; fidelium patres z magistros censerī. Nōne miserabilis esse infanie cognoscetur: si filius patrē

Libe r V

discipulus magistrū sibi conē subiuigare ⁊ iniquis obligatio-
nibus illū sue potestati subijcere. a quo credit nō solū in terra
sed etiā in celo se ligari posse: ⁊ solui. Hec sic beat⁹ gregori⁹ in
epistola ad mauriciū impatorē directa cōmemorat. Cōstanti-
nus magn⁹ impator: omniū regū ⁊ principū totius fere orbis
dñs euidēter intelligēs: in sancta nicēna sinodo post oēs epōs
vltim⁹ residēs nullā iudicij sententiā sup eos dare psumpsit.
sed etiā illos dñs vocās nō suo debere subesse iudicio: verum
se ad illoz pcedere arbitriū iudicauit. Supradicto quoq; ana-
stasio p̄libatus papa ⁊ gelasius psuadēs ne ille intimatā suis
sensib⁹ veritatē arbitraret iniuriā: subintulit dicens.

¶ Auctoritas sacra pontificū ⁊ regalis potestas hui⁹ mundi gubernacula regūt.
xcvj. distin. c. Duo quippe.

¶ Duo sunt quippe impator ⁊ auguste quib⁹ pncipaliter mun-
dus hic regit auctoritas sacra pontificū: ⁊ regalis potestas
in quib⁹ rāto graui⁹ est pondus sacerdotū quanto etiā p ipsīs
regibus hoīm in diuino reddituri sunt rationez examine. Et
paucis interpositis inq̃t. Mosti itaq; ex illoz te pendere iudi-
cio: nō illos ad tuā velle redigi voluntatē. Talib⁹ ergo insti-
tutis talibusq; fulti auctoritatib⁹: pleriq; pōtiffices alij reges:
alij impatores excōicauerūt. Nam si speciale aliqd de psonis
principū requirāt: exemplū beatus innocētius papa archadū
impatorem q; p̄sensit vt sanctus iohānes crisostomus a sede
sua pelleret excōmunicauit. Alius aut roman⁹ pontifex regē
francoz nō tam p suis iniquitatib⁹: quā p eo qd tante pote-
stati erat inutilis a regno deposuit: et pipinū karolī impatorē
patrē in eius loco substituit: omnesq; francigenas a iuramēto
fidelitatis absoluit qd etiā ex frequentī auctoritate agit san-
cta ecclesia cū milites absoluit a vinculo iuramēti qd factū est
his epīs qui aplica auctoritate a pontificali gradu deponunt.
Et beatus ambrosi⁹ licet sanct⁹ nō tamen vniuersalis ecclesie
episcopus p culpa que ab alijs sacerdotib⁹ nō a deo grauis vi-
debat theodosium magnū impatorē excōmunicās ab ecclesia
excludit. Qui etiā in suis scriptis ostendit: qd aurū nō tam p-
ciosius sit plūbo quā regia potestate sit altior sacerdotal⁹ g̃d⁹:
hoc modo circa principū sui pastoralis scribēs honoz fratres
et sublimitas episcopalis nullis poterit compatis ouib⁹ ade-

De senten. excom. fol. CXVII.

quari. Si regū fulgori cōpares ⁊ principū diademati: longe erit inferius quā si plumbi metallū adauri fulgorē compares. Quippe cū videas regū colla et principū submitti genibus sacerdotū: et osculata eorū dextra orationib⁹ eorū credāt se cōmuniri. Et post pauca. Hec cūcta fratres ideo nos pmississe debetis cognoscere: vt ostēderem⁹ nihil in hoc seculo excellentius sacerdotib⁹. nil sublimi⁹ ep̄is reperiri. Mōne sicut ait beatus gregorius recordande memorie iulius papa: tūc contra theodorā. tūc p̄tra augustā dānatiōis pmulgauit sententiā. Sic q̄z karibertus parisiōz rex cū theobergā legitimā vxorē suā reliquisset ⁊ duas sorores metrosfidē ⁊ marcouenā in vxores duxisset: a beato germano parisiōz ep̄o excōmunicat⁹ est: ⁊ cū respiscere nollet nō multo post diuino iudicio ip̄e defunct⁹ est.

¶ Gregorius. VII. romano sinodo p̄sidentis dixit.

¶ Excōmunicat⁹ vinculo fidelitatis nō tenemur obnoxij. xvj. q. vj. c. Hos sc̄tōz Redecessorū nostrorū statuta sequētes eos qui excōmunicatis fidelitate aut sacramēto p̄stricti sunt: aplica auctoritate a iuramēto absoluim⁹: quousq̄ ipsi ad satisfactiōē veniāt: ⁊ ne eis antea fidelitatē obseruēt. phibem⁹.

¶ Urbanus. II. vaticensi ⁊ diensi ep̄iscopis.

¶ Anteq̄ recōfiliēt fidelitatē excōmunicatis nullus seruire cogitur. xvj. q. vj. c. Juratos.

¶ Iratos milites hugonī comiti: ne ip̄i quādiu excōmunicatus est seruiāt. phibete. Qd si sacramēta p̄tenderit moneant⁹ oportere deo magis seruire quā hominib⁹: si delitatē eī q̄ xp̄iano principi iurauerint deo eiusq̄ sanct⁹ aduerfanti: ⁊ eorū p̄cepta calcanti nulla cohibentē auctoritate p̄soluere.

¶ Concilio triburiensi Capitulo. XXX. cui interfuit arnulfus rex.

¶ Pro his trib⁹ criminibus quilibet cōmuniōne priuet. xj. q. iij. c. Certum.

¶ Electū est in eadē sinodo. p quib⁹ causis quēlibet hominē ep̄ali auctoritate vinclo anathematis ligari oporteat: atq̄ vnanimi cūctoꝝ sententiā decretū est. p his tribus criminib⁹ fieri debere: cū ad sinodū canonice iussus venire cōtempserit: aut postquā illuc venerit sacerdotalibus respuit obedire p̄ceptis: aut ante finitā cause sue examinationē a sinodo pfugus abire presumit.

Libër v

¶ Ex decretis bonifacij pape. Capitulo. V.

¶ Quicquid dñs psecrat ad ius ptinet sacerdotis. xij. q. ij. c. Nulli liceat.

Nulli liceat ignorare omne qd deo psecrat siue fuerit homo: siue aial: siue ager: vel quicquid semel fuerit psecratum sanctū sāctorū erit dñs: et ad ius ptinet sacerdotū. Propter qd in excusabilis erit oīs qui a domino et ecclesia cui cōpetunt: aufert: vastat: inuadit: vel eripit: vsq; ad emēdationem ecclesieq; satisfactionē vt sacrilegus dñdiceret. Et si enim dare noluerit excōmunicetur.

¶ Ex decretis nicolai. Capitulo. XVI.

¶ Qui oratoribus paupibus nō arma ferentib; in malū obuiauērint excōmunicentur. xxiiij. q. iij. Illi qui peregrinos.

Nicolaus papa roman' ep̄s omnib;. Illi qui peregrinos vel oratores cuiusq; sancti: siue clericos: siue monachos: vel feminas: aut inermes paupes depdati fuerit vel bona eorū rapuerint: vel in malū eis obuiauērint: anathematis vinculo feriant nisi digne emendauerint. Pax vero illa quā treugā olim dicim' sic obseruet sicut archiep̄s vniuscuiusq; puincie p̄stituta est. Qui autē eā infregerit excōmunicationi subijciat. Hec igit' hmoi quicquid in sacris canonib; habet autenticū sc̄tā p̄fata sinod' fore censuit obseruandū.

De hereticis post mortē excōmunicandis vel non.

¶ Actio prima quīte sinodī.

¶ Heretici etiā post mortē sunt excōmunicandi. xxiiij. q. ij. c. Sane sc̄sō ī p̄nci.

Ne profertur a quibusdā qui dicūt: nisi oportet post mortē hereticos anathematizari et sequi in hoc doctrinam sanctorū patrū qui nō solū viuētes hereticos condemnauerūt sicut eos qui iniuste damnati sunt reuocare post mortē et in sacris tipicis scripserūt quod factū est in Johanne et in flauiano religioſ ep̄s p̄stantinopolitanis. ¶ Actio. V. Augusti. ait.

¶ De eodē. xxiiij. q. ij. c. Sane sc̄sō. §. Et si forte isti libri.

Si forte isti libri ita designāt traditorē suū: sicut dñs designauit iudā: legat' in eis nominatim et expresse vel ce

De here. p^o mor. excō. fol. CXVIII

cilianum vel eius ordinatores eorundem librorum fuisse traditores et nisi eos anathematizauero ipse cum eis iudicer tradidisse. Que modo recitata sunt aug^o sancte memorie conuenienter statuit teneri ab initio in ecclesia Impium enim dogma iam in culpātū est et condemnātū: et eos qui tali dogmati obnoxij sunt anathematizari vult ecclesie traditio licet mortui essent: ideo et sancte memorie augusti. dixit. Si modo cōuinceretur cecilianus de his que inferuntur ei: etiam post mortē illum anathematizo. Item multi episcopi congregati sunt Et quedam de diuersis causis ad ecclesiasticum statum pertinentibus disponentes de ipsis statuerunt defunctis qui facultates suas hereticis relinquunt ita vt et post mortē anathemati subiciantur. Sunt autem et augustini sancte memorie epistole dicentes: quod si in vita sua non recte sapuerūt: licet nō cōdemnati fuissent adhuc viuentes tamen demonstrato peccato isti et post mortem anathemati subiciantur. Itē et si vera sunt que ceciliano obiecta sunt et nobis aliquādo possent monstrari ipsum mortuum anathematizaremus. Itē dicis licere mihi etiam de mortuis iudicare: quia iudicium non tantū de uiuis sed etiam de mortuis fieri potest. Item Rambula sancte memorie episcopus factus edissene ciuitatis: qui in sacerdotib⁹ resplēduit: theodorū mosothenum venustū etiā post mortem in ecclesia anathematizauit. Item. Etiam romanorū ecclesia antepaucos annos dioscorū qui fuit papa eiusdem ecclesie et post mortē excōmunicauit: cū nec in fide peccasset tantum et hoc sciūt oēs hoīes qui degunt hic romani et maxie qui in dignitatibus existunt: qui etiam eiusdem dioscori cōmunicatores permanserunt vsq; ad eius mortem. Item etiam originem si ad tempora theophili sancte memorie vel superius aliquis recurrit post mortem inueniet anathematizatus. Quod etiam nunc in isto fecit et vestra sanctitas: et vigilius religiosissimus papa antiquioris rome. Item sancta synodus dixit. Sufficiunt que dicta sunt et prolata ecclesiasticam traditionē demonstrare quod oportet hereticos et post mortem anathematizari.

¶ Actio quarta.

¶ Heretici etiam post mortem sunt excōmunicandi. xxiiij. q. ii. c.
Sane. Item in actione quarta in fi. ca.

Liber v

Sancta synodus dixit augustin⁹ religiose memorie qui inter epos africanos splenduit diuerse eple recitate sunt significantes qd oportet et hereticos post mortem anathematizari. Talem autem ecclesiasticam traditionem et alij affricani reuerentissimi epi seruauerunt: sed et romana sancta ecclesia quosdam epos et post mortem anathemazauit: licet p fide in vita sua non essent accusati: et vtrūq; apud nos habita gesta significat.

¶ Leo rustico narbonensi epo

¶ Non possunt ab ecclesia solui post mortem qui in hac vita ab ea noluerint absolui. xxiij. q. ij. c. de comunione

O comunioe priuatis et ita defunctis horum causa dei iudicio obseruanda est: in cuius manu fuit: vt taliū obitus non vsq; ad comunionis remedium differret. Hos autem quib⁹ viuētib⁹ non comunicauim⁹ mortuis comunicare non possumus.

¶ Gregorius papa Fausto magistro militie

¶ Ecclesia viuentes potest ligare vel soluere non autem mortuos. c. legatur ver. mortuos suscitasse. xxiij. q. ij.

Mortuus suscitasse legimus xpm in errore absoluisse non legimus. Et qd hoc tamen faciendi solus habuit potestatem: beato petro ap ostolo pncipaliter mandatur Quicumq; ligaueris s. t. e. et. Sup terram inquit na i al ligatione defunctum nunq; dixit absoluendū.

¶ Ex concilio narbonensi Caplo. XI

¶ Non respuat eius oblatio qui festinans ad penitentiam sacerdotem inuenire non potuit. xxvj. q. vj. c. si aliquis fuerit mortuus

Si aliquis excommunicatus fuerit mortuus: qui iam confessus sit: et testimonium habet bonuz. et non poterat venire ad sacerdotem sed preoccupauit eum mors in domo aut in via faciant p eo parentes eius oblationem ad altare et dent redemptionem p captiuis

¶ Ex concilio Eupanensi.

¶ Successore soluat q p mortem epi remanet ligat⁹. xj. q. iij. c. si epi in principio

Si epi ante damnati absolutione obitu rapit⁹: correpti aut penitentem successor licebit soluere

¶ Ex concilio maguntinensi Caplo. V.

¶ Non est deneganda coio his qui in patibulis suspendunt⁹. xij. q. ij. c. Questum

Questum est ab aliquibus fratribus: de his qui in patibulis suspenduntur p suis sceleribus confessionem deo

De here. p^o mor. excō. fol. CXIX.

pacatā: vtrū cadauera illoꝝ ad ecclesias deferenda sint: et oblatiōes p illis offerēde sunt et missę celebrāde an nō. Quib^o respondem^o: si oib^{us} de pccis suis purā pfessionē agētib^o et digne penitētib^o cōmuniō in fine scōm canonū pcepta dāda est: cur canones cōmuniōnē vel sepulturā interdicāt eis q̄ p peccatis suis penā extremā p soluit: et pfitent^o et pfiteri desiderāt. Scriptū est em̄. Non iudicat deus bis in idipsum.

¶ Urbanus Julimundo episcopo.

¶ Non oportet ab eoꝝ elemosynis post mortē abstinere cuius in vita cōmunicare non desistimus. xxiij. q. ij. c. Sane primo.

Sane qđ super ricardo borelli filio vestra egisse faternitas innotuit: p zelo dei et animarū charitate laudamus sed nō est adeo vobis timendū: nō adeo vobis est eius elemosynis abstinendū. Inter ceteros quippe nŕe fidei patres beatus leo doctor egregi^o: quib^o inquit viuis nō cōmunicam^o nec mortuis cōmunicare debem^o. Constat ergo qm̄ quib^o viuis vt ex opposito loquamur cōmunicauim^o: mortuis quoq; cōmunicare possim^o. Nos plane inter duo expugnātia positi quidē et scismaticis nullomō cōmunicare possum^o: istis autē licet peccatorib^o et pdonib^o dispēsatīue ppterea cōmunicam^o qz et acten^o ecclesiam sustētauerūt. et se fideliores in posteruz pollicent^o. Alioquin optet nos de hui^o mūdi partib^o exire sub qua etiā sponsione nos eis nup in beati petri natalitijs absolutionem indulsimus. Quia ergo predictus vir neq; nominatiue excōmunicatus neq; cōmunicans excōmunicatis ex nomine exigit: sed in domini sui fide atq; seruitio permansit licet nobis eius dispēsatīue idest quādiu eos nos patimur: elemosynis cōmunicare et defuncti animā chr̄stiane religiōis omnibus modis adiuuare.

De licita et illicita excō

municatione.

¶ Ex concilio parisiensi tpe ludowici.

¶ Qua pena seriat qui illicite aliquē excōmunicat. xxiij. q. iij. c. De illicita excōmunicatione.

Eillicita excommunicatione. lex iustiani catholici impatoris: quā

Liber v

probat et seruat ecclesia catholica p̄stitutiōe centesima. xxviii
capitulo. ccc. libro. j. Decreuit vt nemo ep̄s. nemo p̄sbyter. ex
cōmunicet aliquē antequā causa p̄bet p̄pter quam ecclesiastici
canones hec fieri iubēt. Si quis aut̄ aduersus ea aliquē excō
municauerit: ille quidē qui excōmunicatus est maioris sacer
dotis auctoritate ad gratiā sancte cōmunionis redeat. Is aut̄
qui nō legitime excōmunicauerit: vt t̄m abstineat a sacra cō
munionē ad tēpus: q̄ntū maiori sacerdoti visum fuerit: vt qd̄
iniuste fecerit ip̄e iuste patiat̄. Et hinc sanct⁹ gregori⁹ ad io
hannē ep̄m iniuste excōmunicantē inter cetera scripsit dicēs:
Cassatis prius atq; ad nihilū redactis p̄dicte sententie tue: de
ceteris ex beati petri apostolorū principis auctoritate decerni
mus. xxx. dieꝝ spacio sacrate cōmunionē priuatū: ab olipoten
ti deo tāti excessus veniā cū summa penitētia ac lacrimis exo
rare. Quod si hanc sententiā nostrā te cognouim⁹ nō imple
se remissius: nō iam t̄m iniusticiā sed ⁊ cōtumaciā fraternitatē
tue cognoscas: iuuāte dño seuerius puniēdā: quia nemo p̄pe
re vel p̄postere sc̄z nō cōmonitus neq; cōuict⁹ est iudicād⁹.
De cōuentione aut̄ hmōi patratoris manifestorū criminū lex
picit. Quicūq; trib⁹ auctoritatib⁹ iudicis cōuentus vel tribus
edictis fuerit ad iudicē puocatus: aut vno p̄ omnib⁹ p̄empto
rio. id est quod causam extinguit fuerit vocatus ⁊ p̄sentia suā
aput eū iudicē a quo ei denunciātū est: exhibere noluerit: ad
uersus eū quasi incontumacē iudicari potest: quinimo nec re
tractari p̄ apellationē negocia possunt quotiens incōtumacē
fuerit iudicatū. Et hāc sententiā de tribus auctoritatib⁹ con
uentis ex euāgelica veritate celestinus ad nestoriū scribēs: et
ephēsina sinodus de eodē decernēs: et beatus gregori⁹ ad io
hannē scribēs cōp̄robat. De p̄emptorio scripto: africanū con
ciliū monstrat de cresconio vt se cōuētus respiscere detracta
uerit suo cōtemptu ⁊ p̄tumacia faciēte auctoritate iudiciaria
p̄tinus excludat̄. Et itē beatus gregori⁹ de sententia iudicia
ria incōtumacē scribens ad maximū p̄sumptorē salomitaniū
ep̄m dicit: hortamur vt ad nos venire omni postposita excusa
tione festines: quatinus seruata iusticia: hec de quibus accu
saris cognoscere ⁊ finire sc̄dm canonica instituta x̄po reuelan
te possimus. Ita aut̄ fac vt adueniendū amplius iā moras nō

De licī. et illicī. excom. fol. CXX.

ingeras: nec ipsa te absentia magis obnoxiiū his que dicunt as-
signet. et nos in te hec res nō solū ppter dicta crimina q̄ pur-
gare subterfugis sed etiā ppter inobedientie culpaz duri⁹ scz
vtin cōtumacē cogat ex concilio ferre iudiciū.

¶ Ex decretis gregoriū. VII.

¶ De his qui sine culpa cū excōmunicatis cōmunicāt. xj. q. iij. c. Qm̄ multos.
Quoniam multos peccatis nostris exigentib⁹ p causa ex-
cōmunicationis p̄ire quottidie c̄nrim⁹ parti ignorā-
tia: partim nimia simplicitate: partim timore: partim
etiā necessitate deuicti misericordia: anathematis sententiam
put possum⁹ ad temp⁹ tempamus. Apostolica itaq; auctori-
tate ab anathematis vinculo hos subtrahimus videlicet: vx-
ores. liberos: filios: seruos: ancillas: seu mācipia: nec non rusti-
cos z seruīetes: z oēs alios qui nō adeo curiales sunt vt eoz
psilio scelera ppetrent: z eos qui ignorāter excōmunicatis cō-
municāt. siue illos q̄ cōmunicāt cū eis qui excōmunicatis cō-
municāt. Quicūq; aut̄ aut orator aut peregrin⁹ siue viator in
terrā excōmunicatoz deuenerit vbi nō possit emere vel non
habeat vnde emat ab excōmunicatis accipiendi licentiam da-
mus. Et si quis excōmunicatis non per sustentationez super-
bies: sed humanitatis causa dare voluerit: non phibemus.

¶ Epistola augustini ad auxilium episcopum.

¶ Pro peccato patris nō est filius anathematizandus. xxiij. q. iij. c. Si habes.
Si habes de hac re sententiā certis rationibus vel scri-
pturarum testimonijs exploratam nos docere digne-
ris: quomodo recte anathematizetur pro patris pecca-
to filius: aut p mariti peccato vxor: aut p dñi seru⁹: aut quis-
quā in domo nondū etiā natus: si eo tēpore quo vniuersa do-
mus est anathemate obligata nascat̄: ne ei possit per lauachz
regeneratiōis in mortis periculo subueniri. Nec em̄ corpora-
lis est pena qua legim⁹ quosdā p̄tēptores dei cū suis oib⁹ qui
eiusdē impietatis participes fuerūt pariter interfectos. Tūc
quippe ad terrore viuentiū mortalia corpa p̄imebant quādo
q; etiam moritura. Spiritūalis aut̄ pena qua fit quod scriptū
est. Quē ligauer⁹ super terrā erunt ligata z in celis. Animas
obligat de quib⁹ dictū est. Aīa patris mea est: z aīa filiū mea ē.
Anima q̄ peccauerit ipsa morietur. Auditis fortassis aliquos

Liber v

magni nominis sacerdotes. cum domo sua quempiā anathematizasse peccantiū: forte aut si fuissent interrogati repetirentur idonei inde reddere rationē. Ego aut si quis ex me quesierit ut recte fiat quid ei respondeam nō inuenio. Nunquā hoc facere ausus sum de quorūdam facinoribus vnanimiter aduersus ecclesiam perpetratis: nisi grauissime commouerer. Item Quomodo possum⁹ vel deo vel hominib⁹ iustā reddere rōnem si animas innocētes p scelere alieno qd nō trahūt sicut ex adāz in quo omnes peccauerūt originale peccatū: spūali supplicio puniam⁹? Item si trahit ex pte noxam pmi hominis. sacro fonte baptismatis expiandā: tñ qdquid postea qd eū genuit pater admisit peccati vbi princeps iste nō fuit non ad eum ptingere quis ambigat. Quid dicaz de cōtuge quid dicam de tot antibus in vniuersa familia

Sardicense concilio. Cap. XVI

Qui iuste ē deiect⁹ pōt interpellare p̄imos ep̄os. xj. q. iij. c. si ep̄s forte quis ep̄s forte iracūdis qd esse nō debet: cito et aspre commouet aduersus p̄sbyteros siue dyaconū: et exterminare eū de ecclesia voluerit p̄uidendū est ne innocēs dānet: aut pdat cōionē: et ideo habet potestātē is qui abiect⁹ ē vt ep̄os finitimos interpellat et causa audiat et diligent⁹ pertractet: quia non oportet ei negari audientiā petenti. Et ille ep̄s q iuste aut iniuste eum abiicit patiēter accipiat. vt negotiū discutiat vt p̄bet sn̄a eius a plurimis vel emendet. Tamen priusq̄ omnia diligenter et feliciter examinent: eū q fuerit a cōione sepatus: nullus debet p̄sumere vt cōioni societ

Agatensi concilio. Cap. II

De ep̄is q innocētes aut minimis causis culpabiles excōicāt. xj. q. iij. c. ep̄i Ep̄iscopi si sacerdotali moderamē postposito innocētes ac minimis causis culpabiles excōicare p̄sūperint aut adgrāz baptismatē festinātes recipere fortasse noluerit: a vicinis ep̄is cuiuslibet puincie l̄is moneant: et si parere noluerint cōmuniō illis vsq̄ ad temp⁹ sinodi a reliq̄s ep̄is deneget

Gregorius magno ep̄o mediolanē.

Illicite si aliq̄s excōicat semetip̄m illū p̄denat. xxiij. q. iij. c. cōp̄m. Quispius qd Laurentius quondā frater et coep̄s n̄r in illis te culpis exstantibus cōmuniōne priuauerit.

De lici. et illici. excō. Sol. CXXI.

Ideoq; huius precepti nostri auctoritate munitus officium
tuum peragere et cōmunionem sine aliqua sume formidine

Gregorius maximino siracusano epō

Requenter me ammonuisse vos recolo vt in pferēda
sentētia esse precipites nullatenus debetis et nunc ecce
cognoui quia reuerentissimum virum abbatem euse-
bium: commotus furore vestra fraternitas excōmunicauit
quod ego valde miratus sum

Epistola augustini ad auxiliū ep̄m

Recor vt ignoscas peccanti veniam excommunicato si
agnoueris culpam. Si autem nihil eum peccasse pru-
denter aduertis. fac quod sanctum virum facere opor-
tet: vt si tibi contigit tanquā homini qui vtiq; hō dicit i psal-
mo. Turbatus est pre ira oculus meus exclames ad deū. Ad-
serere mei domine quoniam infirmus sum: vt porrigat tibi
dexteram suam: et comprimat tuam iracundiam et tranquillet
mentem tuam ad euidentiam faciendamq; iusticiam aufer ge-
sta ecclesiastica: que perturbatio: quoniam consideratio: for-
sitan fecisti.

Rabanus de pressuris ecclesiasticis. libro. I.

Quia non snia quēlibet ligat vel soluit. xxiij. q. iij. c. nō in ppetuū

Non in perpetuum damnatur cum iuste iudicatur.
Dicente psalmista. Nec damnabit illum cum iudicabi-
tur illi. Multi deniq; sacerdotum culpam: zelo dei p-
sequi p̄sententur. sed cum indiscrete hoc agunt: sacrilegiū faci-
nus incurrunt: et dum precipites quasi ad emendandum ru-
unt ipsi quoq; multo magis deterius cadunt.

Alexander. ij. valeriano epō et martyri

Excōicatus aliū excōicare nō potest. xxiij. q. j. c. Audiuimus

Aldiuimus qd heinricus rauennas dictus archiep-
scopus. n̄sus sit te excōmunicare qd quia excōmuni-
catus te excōmunicare non potuit: apostolica auctori-
tate te tuosq; absoluendo mandamus exinde nunq; curare

Nicolaus papa michaeli epō

Ex quo episcopus fidem ecclesie docet aliū excōmunicare potest. vt. xxiij. q. j.
ca. ait celestinus.

Nit celestinus papa orientalibus episcopis scribēs Si
quis ab episcopo nestorio aut ab alijs qui eum sequūt

Liber VI

ex quo talia predicare ceperint: vel excommunicatus vel excommunicatus est seu antistitis seu clerici dignitate. hūc in nostra cōmunione et durare manifestum est: nec iudicamus eum esse remotū: quia non poterat quemquā eius remouere sententia qui se iā prebuerat ipse remouendum

¶ Idem ad clerum constantinopolitanum.

¶ Non habentur excommunicati qui ab hereticis excommunicantur. xxiij. .q. .j. .ca. Aperte inquit.

Aperte inquit sedis nostre sanxit auctoritas: nullum siue episcopū. siue clericum siue professione aliqua christianum qui a nestorio vel eius similibus ex quo talia predicare ceperunt: vel suo loco vel cōmunionem deieci sunt: vel electum vel excommunicatus videri. Sed hi omnes in nostra cōmunionem fuerunt et hucusque perdurant: quia neminem deicere vel remouere poterat qui p̄dicās talia titubabat. Intellexisti imperator ex supra memoratis non potuisse: vt non dicamus prelatum suum saltem quemlibet remouere qui fuerant olim remoti. nec deicere quemquā iam ante sunt p̄strati

¶ Ex decretis Gelasij pape. Cap. II

¶ Audientiam suam negat qui excommunicationis sue causam agere intra annus differt. xj. .q. .iij. .c. Quicumque.

Quicumque igitur intra anni spacium ciuilitate siue publice causam suam coram suis excommunicatoribus non peregerint: ipsi sibi audientie clausisse aditum videantur. qđ si obstinato animo sine cōmunionem defuncti fuerint: nos illius causam iuxta beati leonis predecessoris n̄ri sententiam: diuino iudicio reseruantes quibus viuīs non cōmunicauimus mortuis cōmunicare non possumus.

¶ Explicit liber quintus.

Incipit liber sextus